

**การสร้างพลังอำนาจให้สตรี : แนวทางสำคัญในการสร้างความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย
ของประเทศไทย**

Women Empowerment : Key Approach toward Gender Equality in Thailand

จันทกานต์ ต้นเจริญพานิช¹

Chantakarn Tuncharoenpanich¹

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์เกี่ยวกับสตรีไทย รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรี เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในสังคมไทย และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคาดหวังว่าหากสตรีได้รับโอกาสในหลายๆ ด้าน เช่น การศึกษา การทำงาน และกฎหมาย ทัดเทียมกับบุรุษ ก็ย่อมจะมีส่วนช่วยให้กระบวนการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจดีขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อตัวของสตรี และต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกๆ ระดับ ทั้งระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยยังคงมีปัญหาในเรื่องของความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงชาย โดยเฉพาะในเรื่องของโอกาสทางเศรษฐกิจของสตรี และความเข้มแข็งทางด้านการเมืองและการบริหารของสตรีทั้งในระดับท้องถิ่น และในระดับชาติ ดังนั้น การสร้างพลังอำนาจให้กับสตรีจึงเป็นแนวทางสำคัญที่นำมาใช้ปรับปรุงสถานภาพสตรี โดยเน้นการสร้างพลังอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านการศึกษาให้กับสตรี รวมทั้งบรรจุเรื่องของการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรีเอาไว้ในแผนพัฒนาระดับชาติ เพื่อใช้เป็นกระบวนการในการสร้างศักยภาพให้กับสตรี และสร้างความเสมอภาคทางเพศให้เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : การสร้างพลังอำนาจให้สตรี ความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

ABSTRACT

This article aimed to study and analyse the trends of Thai women's situations and recommend the approaches to empower women in order to promote gender equality in Thai society and to achieve the sustainable development. The expected outcomes of promoting the opportunities of women in obtaining education, employment and law equally to men are the improvement of socio-economic development process as well as the benefits to women and stakeholders in all levels including family, community, society and the country.

The study found that Thailand still faces the problem of gender inequality especially in terms of women's economic opportunities and women's political involvement in both local and national level. Therefore, women empowerment is the key approach for improving women's status in the areas of

¹ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330

College of Population Studies, Chulalongkorn University, Bangkok 10330

economic, political and educational development. This approach should be included in the national development plan in order to facilitate the process of enhancing women's capability and achieving gender equality in Thailand.

Keywords : women empowerment; gender equality

E-mail : chantakarn.pair@gmail.com

คำนำ

ความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย (Gender Equality) เป็นประเด็นที่มีการพูดถึงกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักวิชาการสายสังคมศาสตร์ และประชากรศาสตร์ทั้งในระดับประเทศ และระดับสากล เนื่องจากเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาระหว่างประเทศ จากการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องประชากรและการพัฒนา (International Conference on Population and Development – ICPD) ณ กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ เมื่อปี ค.ศ. 1994 ได้มีการกำหนดเรื่องความเสมอภาคระหว่างหญิงชายไว้ในแผนปฏิบัติการ (ICPD 1994 Programme of Action) ว่า “ความพยายามสร้างเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย การสร้างเสริมพลังอำนาจให้สตรี และการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบจะเป็นหนทางที่ช่วยให้สตรีสามารถหารายได้ได้มากขึ้น มีความมั่นใจที่จะควบคุมภาวะเจริญพันธุ์ของตนเอง ชะลอการสมรส และเลื่อนเวลาการมีบุตรตามที่ตนเองต้องการ มีชีวิตและสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น สามารถให้การดูแลปกป้องสมาชิกครอบครัวให้อยู่ในภาวะที่ดี รวมทั้งภาวะการณีสตรีมักจะด้อยการศึกษา และยากจน จะต้องถูกขจัดให้หมดไป เพื่อที่สตรีจะได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง และสิทธิทางกฎหมายของสตรีจำเป็นต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองเพื่อประโยชน์ของสตรีเอง” (United Nations Population Fund 1994; ภัสสร ลิมานนท์ 2544) รวมทั้งได้มีการบรรจุเรื่องดังกล่าวไว้เป็น 1 ใน 8 เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals - MDGs) ในเป้าหมายข้อที่ 3 เรื่องการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย และการสร้างพลังอำนาจให้สตรี ซึ่งเน้นการพิจารณาในเรื่องของความแตกต่างระหว่างเพศในการเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ค่าจ้างจากการทำงาน และการเป็นตัวแทนในรัฐสภาด้วย (Asian Development Bank 2006; United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific 2007)

ในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ความตระหนักเกี่ยวกับการสร้างพลังอำนาจให้สตรีได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยถือได้ว่าเป็นกระบวนการ และผลลัพธ์ที่มุ่งสร้างให้สตรีกลายเป็นตัวแสดงที่มีความกระตือรือร้น มีความรู้ และยึดเรื่องเป้าหมายเป็นสำคัญ รวมทั้งช่วยให้สตรีเป็นอิสระจากเรื่องต่างๆ อาทิ ความรุนแรง การเข้าถึงและควบคุมทรัพยากรอย่างเท่าเทียม การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม การมีเสียงและอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจทางสังคม และการกำหนดวาระและความเป็นผู้นำ ด้วยเหตุนี้ การสร้างพลังอำนาจให้สตรีจึงมีความเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่มุ่งให้เกิดความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย และกระบวนการสร้างศักยภาพให้กับสตรีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (De Rooij 2005) เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการพัฒนาคน และความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศ มาตราวัดต่างๆ จึงได้ถูกคิดขึ้นเพื่อใช้วัดการเพิ่มขึ้นของความเท่าเทียมกัน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (Lopez-Claros และ Zahidi 2005) ซึ่งจากการจัดลำดับดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index - HDI) ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในลำดับที่ 78 จาก 177 ประเทศ ขณะที่ในการจัดลำดับดัชนีการพัฒนามิติหญิงชาย (Gender-related Development Index - GDI) ซึ่งใช้องค์ประกอบตัวชี้วัดเดียวกับการวัดการพัฒนามนุษย์มาปรับเพื่อใช้วัด

ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศในเรื่องการรู้หนังสือ ระดับการศึกษา มาตรฐานการครองชีพ และอายุขัยเฉลี่ยนั้น ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในลำดับที่ 71 จาก 157 ประเทศ ส่วนดัชนีวัดความเข้มแข็งของสตรี (Gender Empowerment Measure - GEM) ซึ่งเป็นมาตรวัดความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศในเรื่องของการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจทางการเมือง การตัดสินใจทางเศรษฐกิจ และอำนาจในทรัพยากรเศรษฐกิจ ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 73 จาก 93 ประเทศ (United Nations Development Programme 2008) ผลการจัดลำดับดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการพัฒนามนุษย์โดยรวม และตามการจำแนกเพศอยู่ในระดับค่อนข้างดีเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก แต่ในทางกลับกัน ประเทศไทยยังมีปัญหาในประเด็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับสตรี และความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ประเทศสามารถใช้ประโยชน์จากประชากรทั้ง 2 เพศ ได้อย่างเต็มที่ และเต็มศักยภาพ

ด้วยเหตุนี้ บทความฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์เกี่ยวกับสตรีไทย รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรี เพื่อใช้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคระหว่างหญิงชายให้เกิดขึ้นในสังคมและประเทศชาติ และเป็นกระบวนการในการสร้างศักยภาพให้กับสตรี โดยหากสามารถผลักดันให้การสร้างพลังอำนาจให้กับสตรีเกิดสัมฤทธิ์ผล ก็ย่อมจะทำให้สตรีมีความเข้มแข็ง และพร้อมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนประเทศชาติให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยใช้ข้อมูลการวิเคราะห์ที่อิงกับตัวชี้วัดของดัชนีการพัฒนามิติหญิงชาย (GDI) และดัชนีวัดความเข้มแข็งของสตรี (GEM) มาอธิบายสถานการณ์สตรีไทย โดยจำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและโอกาสทางเศรษฐกิจ 2) ความเข้มแข็งทางการเมืองและการบริหาร และ 3) โอกาสทางการศึกษา

ผลการทดลองและวิจารณ์

1. **มิตินการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและโอกาสทางเศรษฐกิจ** จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ระหว่างปี พ.ศ. 2548 ถึงปี พ.ศ. 2550 พบว่า สตรีไทยมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานมากกว่าร้อยละ 60 แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของเพศชาย ปรากฏว่า บุรุษมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานสูงกว่าสตรีอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2550 บุรุษมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานร้อยละ 81.7 สูงกว่าสตรีซึ่งมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานร้อยละ 66.0 (ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 1) และเมื่อพิจารณาเรื่องมิติโอกาสทางเศรษฐกิจ ผลการสำรวจภาวะการทำงานแสดงให้เห็นว่า สตรีมีรายได้จากการทำงานนอกภาคเกษตรน้อยกว่าบุรุษอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าสตรีจะมีความสามารถในการทำงานทัดเทียมกับบุรุษทั้งในภาครัฐและเอกชน (ดังแสดงในตารางที่ 2) ดังนั้น แม้สตรีจะมีบทบาทและมีส่วนร่วมสร้างสรรค์เศรษฐกิจอย่างมาก แต่สตรีก็ยังคงอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบบุรุษค่อนข้างมาก และยังไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร โดยเฉพาะเรื่องการจัดงาน และการเข้าถึงปัจจัยการผลิตทางเศรษฐกิจ

ตารางที่ 1 อัตราร้อยละการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน จำแนกตามเพศ

ปี พ.ศ.	อัตราร้อยละ		
	รวม	ชาย	หญิง
2548	73.7	81.5	66.3
2549	73.0	81.3	65.1
2550	73.6	81.7	66.0

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2548, 2549 และ 2550

ตารางที่ 2 อัตราส่วนรายได้หญิงต่อชายในการทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนนอกภาคเกษตร

ปี พ.ศ.	อัตราส่วนรายได้หญิงต่อชาย
2548	0.90
2549	0.94
2550	0.92

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2548, 2549 และ 2550

2. **มิติความเข้มแข็งทางการเมืองและการบริหาร** จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พบว่า สัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากบัญชีรายชื่อ แบบสัดส่วน และจากการแบ่งเขตเลือกตั้ง ในปี พ.ศ. 2550 เป็นสตรีน้อยกว่าบุรุษมาก คือ มีเพียงร้อยละ 11.7 และแม้สัดส่วนจะดีขึ้นกว่าการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2548 เล็กน้อย แต่ก็ยังเป็นสัดส่วนที่ต่ำเกินไป (ดังแสดงในตารางที่ 3) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สตรีแทบไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจระดับชาติเลย นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำทางเพศก็ยังมีอยู่สูงมากในการปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนท้องถิ่น โดยสตรีได้รับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารน้อยมาก เห็นได้จากในปี พ.ศ. 2550 มีสัดส่วนสตรีได้รับเลือกตั้งในตำแหน่งนายก อบจ. นายกเทศมนตรี นายกเทศบาลตำบล นายก อบต. สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภา อบต. เพียงร้อยละ 11.2 ซึ่งใกล้เคียงกับปี พ.ศ. 2549 และมีสัดส่วนสตรีเพียงร้อยละ 4.6 เท่านั้นที่ได้รับเลือกตั้งเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2549 เล็กน้อย (ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 4) ทั้งนี้ การที่สตรีมีโอกาสเข้ามามีตำแหน่งทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติน้อยมาก เนื่องจากประสบกับอุปสรรคหลายประการ อาทิ ขาดการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนาทักษะ ขาดการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งสภาพลักษณะที่สังคมกำหนดให้สตรี และอคติที่สังคมมีต่อสตรี

ตารางที่ 3 อัตราร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรวม จำแนกตามเพศ

ปี พ.ศ.	อัตราร้อยละ		
	รวม	ชาย	หญิง
2548	100.0	89.4	10.6
2550	100.0	88.3	11.7

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

หมายเหตุ : สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ประกอบด้วย ส.ส.บัญชีรายชื่อ ส.ส.แบบสัดส่วน และ ส.ส.แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ตารางที่ 4 อัตราร้อยละของผู้บริหารในการปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนท้องถิ่น จำแนกตามเพศ

ผู้บริหารในการ ปกครองส่วนท้องถิ่น/ ท้องถิ่น	ปีการศึกษา 2549			ปีการศึกษา 2550		
	อัตราร้อยละ			อัตราร้อยละ		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
การปกครองส่วนท้องถิ่น (ยกเว้น กทม.)	88.7	11.3	100.0	88.8	11.2	100.0
กทม.	82.6	17.4	100.0	82.1	17.9	100.0
การปกครองส่วนท้องถิ่น	95.9	4.1	100.0	95.4	4.6	100.0
รวม	90.9	9.1	100.0	91.2	8.8	100.0

ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร และกรมการปกครอง

- หมายเหตุ : 1. ผู้บริหารในการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย นายก อบจ. นายกเทศมนตรี นายกเทศบาลตำบล นายก อบต. สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภา อบต.
2. ผู้บริหารใน กทม. ประกอบด้วย สมาชิกสภากรุงเทพฯ และสมาชิกสภาเขต
3. ผู้บริหารในการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน

3. มิติโอกาสทางการศึกษา ใช้การวัดด้วยดัชนีอ่านออกเขียนได้ใน การอธิบาย เพราะสามารถประยุกต์ได้กับสตรีส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ ซึ่งจากข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ ปี พ.ศ. 2543 และการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ. 2548 – 2549 พบว่า อัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปในภาพรวมมีแนวโน้มสูงขึ้นจากร้อยละ 90.8 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นร้อยละ 93.1 ในปี พ.ศ. 2548 โดยสตรีมีอัตราการรู้หนังสือต่ำกว่าบุรุษอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าอัตราการรู้หนังสือของสตรีจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 89.2 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นร้อยละ 91.4 ในปี พ.ศ. 2548 (ดังเห็นได้จากตารางที่ 5) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมในโอกาสของการเรียนรู้ และมีผลทำให้สตรีขาดโอกาสในด้านอื่นๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมอันมีผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ปี พ.ศ. 2548 – 2550 (ดังแสดงในตารางที่ 6) พบว่า ประชากรวัยแรงงานมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 7.4 ปี ในปี พ.ศ. 2548 เป็น 7.7 ปี ในปี พ.ศ. 2550 และแม้ว่าจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรสตรีจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 7.2 ปี ในปี พ.ศ. 2548 เป็น 7.3 ปี และ 7.4 ปี ในปี พ.ศ. 2549 และ 2550 ตามลำดับ แต่จำนวนปีเฉลี่ยดังกล่าวก็อยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งการศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มโอกาสในการหางานทำ และรายได้ของประชากร

ตารางที่ 5 อัตราร้อยละการอ่านออกเขียนได้ของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป จำแนกตามเพศ

ปี พ.ศ.	อัตราร้อยละ		
	รวม	ชาย	หญิง
2543	90.8	92.6	89.2
2548	93.1	94.7	91.4

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2543 และ 2549ก

ตารางที่ 6 จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามเพศ

ปี พ.ศ.	จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย		
	รวม	ชาย	หญิง
2548	7.4	7.7	7.2
2549	7.6	7.8	7.3
2550	7.7	7.9	7.4

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2548, 2549 และ 2550

สรุปผลและเสนอแนะ

ประเทศไทยยังคงมีปัญหาเรื่องของการเสมอภาคระหว่างหญิงชาย เห็นได้จากแนวโน้มสถานการณ์สตรีไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย และค่อนข้างเป็นไปในเชิงลบ โดยปัญหาที่เห็นได้ชัดเจน คือ เรื่องของโอกาสทางเศรษฐกิจ และความเข้มแข็งทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น และในระดับชาติ ดังนั้น เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ดีขึ้น การสร้างพลังอำนาจให้กับสตรีจึงมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดแนวทางหนึ่งในการขจัดความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงชายในสังคม (De Rooij 2005) ซึ่งการสร้างพลังอำนาจให้สตรีนี้จำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรีในทุกมิติ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับสังคม ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ โดยอาศัยการส่งเสริมจากสังคมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะต้องตระหนักถึงเรื่องของการสร้างความเท่าเทียมและความเสมอภาคในทุกรูปแบบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิด และจำเป็นต้องวางนโยบายที่ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติ และการเปลี่ยนแปลงจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง (ภัสสร ลิมานนท์ 2544)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวทางการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรี (New Zealand's International Aid & Development Agency 2009; United Nations Research Institute for Social Development 2005; Mayoux 2006) สามารถสรุปแนวทางสำคัญที่ควรนำมาใช้กับการพัฒนาสถานการณ์สตรีไทยได้ดังนี้

1. การสร้างพลังอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ โดยเพิ่มและปรับปรุงเรื่องการเข้าถึง การควบคุม และผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและเศรษฐกิจ รวมทั้งโอกาสและบริการ ทั้งเรื่องของการอยู่อาศัย การจ้างงาน ที่ดิน สินเชื่อ ตลาด การค้า และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อช่วยแก้ปัญหาภาระงานที่ไม่มีค่าตอบแทน ทั้งในครอบครัวและชุมชนซึ่งตกอยู่กับสตรีเป็นส่วนใหญ่ และการเลือกปฏิบัติในการทำงานระหว่างหญิงและชาย โดยหนึ่งในวิธีที่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ คือ การบริการทางการเงินและการให้สินเชื่อรายย่อย (Micro finance/credit) ซึ่งเป็นวิธีเพิ่มพลังอำนาจทางด้านเศรษฐกิจให้สตรีผ่านการตัดสินใจของสตรีในเรื่องการออม การใช้สินเชื่อ และการลงทุนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสินทรัพย์ของตนเอง

2. การสร้างพลังอำนาจด้านการเมือง โดยเน้นเพิ่มการมีส่วนร่วมของสตรี และการเป็นตัวแทนในทุกๆระดับที่ต้องตัดสินใจ ทั้งกระบวนการทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งวิธีการสำคัญที่น่าจะพิจารณานำมาใช้ ได้แก่ การให้โควต้าสตรีในการเข้ามาเป็นตัวแทนทางการเมืองระดับต่างๆ การสำรองที่นั่งในสภาให้กับผู้แทนสตรี และการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพความเป็นผู้นำ และทักษะที่จำเป็นทางการเมืองให้กับผู้สมัคร และผู้แทนที่เป็นสตรี

3. การสร้างพลังอำนาจทางการศึกษา โดยขจัดความไม่เท่าเทียมกันทางเพศในเรื่องการเข้าถึง การศึกษาทุกระดับ และเสริมสร้างโอกาสในเรื่องการเข้าเรียนในระดับที่สูงขึ้น และการฝึกอบรม ทั้งการอ่านออก เขียนได้ และทักษะที่จำเป็นต่างๆ โดยระดับการศึกษาของสตรีที่สูงขึ้นนั้นมีความเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญกับอัตราการตายของทารกที่ลดลง และภาวะเจริญพันธุ์ที่ต่ำลง

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรีประสบผลสำเร็จ ควรมีการบรรจุเรื่องการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรีเอาไว้ในแผนพัฒนามาระดับชาติ โดยนำมาใช้เป็นกระบวนการในการสร้างศักยภาพให้กับสตรี และสร้างความเสมอภาคทางเพศให้เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ดี อุปสรรคสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายหรือแนวทางการสร้างพลังอำนาจให้สตรี ก็คือการคงอยู่ของความเชื่อเรื่องบทบาทหญิงชายแบบดั้งเดิมที่ยึดเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ภายใต้มุมมองที่ว่า สตรีขาดความมีภาวะผู้นำ ควรเป็นผู้ตาม ไม่ใช่เป็นผู้นำ ซึ่งมีผลต่อการยอมรับให้สตรีเข้ามา มีตำแหน่ง หรือบทบาทที่ต้องใช้ภาวะผู้นำ ด้วยเหตุนี้ ในการวางแผน และกำหนดนโยบายการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรีจึงควรให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ (Barroso และ Jacobson 1997) ดังนี้

1. นโยบายควรกล่าวถึงเจตคติเรื่องบทบาทหญิงชาย ซึ่งเป็นภัยคุกคามทางด้านความคิดของคนในสังคมที่มีผลต่อการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรี
2. นโยบายสำหรับการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรีควรมีการให้ทางเลือก และมีความสอดคล้องถูกต้องกับทิศทางเศรษฐกิจมหภาคในปัจจุบัน
3. วาระนโยบายสำหรับการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรีควรให้ความสำคัญกับภาคประชาสังคม สนับสนุนการสร้างศักยภาพขององค์กรเอกชน และสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการให้ความรู้เรื่องการสร้างพลังอำนาจ
4. ในเรื่องของเครื่องมือในการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรี การเน้นการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนไปทั่วทุกภูมิภาคของโลกมีความจำเป็น เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดเรื่องสิทธิของสตรีแบบดั้งเดิม ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมในระดับต่างๆ เนื่องจากความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนทำให้สตรีเกิดความเข้าใจเรื่องสิทธิของตนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ภัสสร ลิมานนท์. 2544. **บทบาทเพศ สถานภาพสตรี กับการพัฒนา**. ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2543. **สามะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543**. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- _____. 2548. **การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2548**. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- _____. 2549ก. **การสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ. 2548 – 2549**. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- _____. 2549ข. **การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2549**. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- _____. 2550. **การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2550**. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

- Asian Development Bank. 2006. **Pursuing Gender Equality through the Millennium Development Goals in Asia and the Pacific**. Philippines : Asian Development Bank.
- Barroso, C. and Jacobson, J. L. 1997. "Population policy and women's empowerment: challenges and opportunities." In Harriet B. Presser and Gita Sen (eds.). **Women's Empowerment and Demographic Processes**. Oxford : Oxford University Press.
- De Rooij, S. 2005. "Institutional capacity building for rural women's empowerment." **Electronic Journal of Polish Agricultural Universities** 8 (3).
- Lopez-Claros, A. and Zahidi, S. 2005. **Women's Empowerment: Measuring the Global Gender Gap**. Geneva : World Economic Forum.
- Mayoux, L. 2006. **Reaching and Empowering Women**. Available from <http://www.genfinance.info/.../Reaching%20and%20Empowering%20Women.pdf>
- New Zealand's International Aid & Development Agency. 2009. **Achieving Gender Equality and Women's Empowerment**. Available from <http://www.nzaid.govt.nz/library/docs/gender-doco.pdf>
- United Nations Development Programme. 2008. **Human Development Report 2007/2008**. Available from <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2007-2008/>
- United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. 2007. **The Millennium Development Goals: Progress in Asia and the Pacific 2007**. Bangkok : UNESCAP.
- United Nations Population Fund. 1994. **Plan of Action of the International Conference on Population and Development**. New York : United Nations.
- United Nations Research Institute for Social Development. 2005. **Gender Equality: Striving for Justice in an Unequal World**. Geneva : United Nations Research Institute for Social Development.